

בענין מחיצות מהלכות (ב)

הנכבד מורינו הרב שלמה נר"ו, ותשובות הרשב"א לשאלות הראשונות נדפסו בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' תס"א ואילך, לרב רבי אשר האשכנזי) אך תשובת הרשב"א לשאלה דידן לא נדפסה, אולם הטור (סי' סקז) פסק בפשיטות דמהניא מחיצת בני אדם בעודם מהלכין וכ"ה בשו"ע (שם ס"ה) ויעוין להלן].

והנה הרא"מ (בראצ"ה ס"ה) הוכיח דמהניא מחיצה מהלכת מספינה דהויא רשות היחיד אף דהיא מהלכת, והצי"ח שם די"ט מהראשונים דדחו דשאני ספינה דאית לה שוליים, ונמלא דכלפי קרקע הספינה מחיצותיה קבועות ואינן מהלכות, משא"כ בצני אדם המהלכים דהקרקע משתנה בהליכתם.

והרא"מ שם דחה הך חילוקא ומשום דהשוליים אינן גורמים כלל בהיתר הרשות, וז"ל ד'מי שהיה אומר חילוק זה יקרא צני לצ וכליות נשחתות, שהשוליים אינם גורמים היתר ללכת כל המחיצות, כי אם המחיצות, שעל ידם נעשה הרשות רשות היחיד להיחשב כארבע אמות', ומבואר דצדצדיו, דכיון דרק המחיצות משוו לרשות דין רשות היחיד, ליכא נפק"מ אי איכא שוליים קבועים או לא.

ורבנו יואל (בראצ"ה ס"ה) הוכיח עוד דליכא לאיפלוגי צוה מהא דאיתא בשבת (ק"ב) ספינה רב הונא אמר מו"יאין הימנה זיו כל שהוא וממלא רב חסדא ורבה בר רב הונא אמרי עושה מקום ארבעה וממלא כו', והרי התם המחיצות מהלכות בלא שוליים ואעפ"כ מהנו המחיצות.

ומ"מ לדינא פליגי רבנו יואל שם ונקט דמחיצת בני אדם לא מהניא בעודם מהלכים, וז"ל ועל מחיצת בני אדם שתיקן מורי ואמר אם הולכין המחיצות והיו"אין מן הספינה ציניהן עד הבית דמי לספינה דיר וסהר שאף על פי שהספינה מהלכת ואפילו הכי הוי מחיצה, לא דמי, דהתם מחיצות הספינה קבועות ומיא היא דקא ממטו לה, אצל הכא שהם נדים המחיצות של בני אדם ולפעמים שמרחיקין זה מזה ונפרדים ויש ריוח ציניהם, ומפסיק הכרמלית או רשות הרבים, לא הוי מחיצה בהליכתן, כדתנן בהזורק ספינות קשורות זו בזו מטלטלין מזו לזו ואם אינם קשורות אף על פי שמוקפות אין מטלטלין מזו לזו, וטעמא משום דמפסיק ציניהם היס שהוא ככרמלית, ואף על פי שמוקפות, פירוש שקרובות זו אל זו, הואיל ונדות מחיצותיהן לא הוי רשות אחת, אלמא דבעינן מחיצות קבועות, והיינו דקאמרינן בעירובין בדללא מלו גברי שאין תקנה בהילוך המחיצות כי אם בעמידה במקום אחד עכ"ל [והנה מריש דצדיו משמע לכאו' דנקט דאיכא חסרון צעם הא דהמחיצות מהלכות, ושאני ספינה דמיא הוא דקא ממטו לה ולא חשיבא מהלכת (ואכמ"ל) אך לכאו' הוא תמוה דאטו קרון המהלך נמי לא הוי רשות היחיד, ולכאו' נראה דעיקר כוונתו כדסיים משום דפעמים מרחיקין זה מזה ונפרדין ובטלה המחיצה, וס"ל דממילא אף בעודם סמוכים לא חשיבא מחיצה וכעין מחיצה שאין עומדת ברוח מזויה ואכמ"ל].

נחמיה צריה דרב חנינאי משכתייה שמעתא ונפק חוץ לתחום אמר ליה רב חסדא לרב נחמן נחמיה תלמידך שרוי בצער אמר לו עשה לו מחיצה של בני אדם ויכנס כו' בדללא מלו גברי עסקינן כו' הנהו בני גננא דאעילו מייא במחיצה של בני אדם נגדינהו שמואל אמר אם אמרו שלא מדעת יאמרו לדעת, הנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה כו'.

והנה נחלקו הראשונים צדין מחיצת בני אדם, אי מהניא אף בעודם מהלכים, או דלא מהניא אלא בעודם עומדים, ובתשו' רבינו אליעזר ממין (היראים) שהוצאה בראצ"ה (סי' ש"א) התיר לעשות מחיצת בני אדם לצאים מן הספינה אף בעודם מהלכין, וז"ל אם יבא אדם לדקדק ולומר, אחרי שבאנו לומר בני אדם הנידונים מחיצה נדונים כרשות היחיד ארוך וכמלו גברי, למה אמר על מעשה דנחמיה בדללא מלו גברי עסקינן וכו' לעולם יכול להיות כמלו גברי שילכו בני אדם הנעשים מחיצה עד התחום ורב נחמיה ציניהם, אשר ידקדק לזה לא יראה בעפעפי שחר, שכך שאל התלמוד אפילו בלא מלו גברי ובלא הליכת בני אדם הנעשים מחיצה ורב נחמיה ציניהם, דקרי כמלו גברי נתיר, דקיימא לן כרבי אליעזר כו' ולא בשביל תקנת נחמיה הוצרך לשאל אי שרי בלא מלו גברי, שידוע היה לתקן רב נחמיה אפילו בלא מלו גברי בהליכת בני אדם ורב נחמיה ציניהם, אך לדעת אם הלכה כרבי אליעזר או לא הוזהר לדעת, לכך שאל אי בלא מלו גברי ובלא עשיית תקנה בהליכת מחיצת בני אדם ורב נחמיה ציניהם דהוי כמלו גברי סגי דאימור הלכה כרבי אליעזר כו'.

אולם רבנו יואל אבי הראצ"ה (הו' בראצ"ה לקמן ס"ה) פליגי וסבירא ליה דלא מהניא מחיצת בני אדם אלא בעודם עומדים אך לא בעודם מהלכין, יעו"ש.

ויעוין בחידושי המאירי דנקט נמי דלא מהניא מחיצת בני אדם מהלכין וז"ל ריך שיעמדו במקומם לא שילכו עמו דאם כן הויא מחיצה מהלכת ומחיצה מהלכת לא שמה מחיצה עכ"ל, ומהך לישנא משמע דהוי חסרון מדינא, אך סיים שם 'מפני שכשילכו עמו הוי כלדעת ואסור', ונראה דתרי טעמי נקיט.

ויש שדקדקו כן גם מלשון הרמב"ם (פ"ט משבת הכ"ג) מותר לעשות מחיצה של בני אדם בשבת שיעמוד זה בצד זה כו', דמשמע לכאו' דלא מהניא מחיצת בני אדם אלא בגוונא דעומדים זה בצד זה ולא במהלכין (וא"מ).

ובתשו' הרא"ש (כלל צ ס"ט) דן להוכיח מסוגין דלא מהני, דא"כ אמאי לא מלו גברי והא מלו למעבד מחיצה בעודם מהלכים וכנ"ל, אך מאידך דן להוכיח איפכא מדברי הגמ' לקמן דהנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא בהדי דאתא רבא מפירקיה אעלינהו ניהליה וסתמא דמילתא מהלכים היו, אלמא דמהניא מחיצת בני אדם אף בעודם מהלכין [והך שאלה (עם השאלות הקודמות מס' י"ד ואילך) נשאלו ע"י הרא"ש להרשב"א 'אדרת נמרת גולת הכותרת כו' הרב

במחיצות מהלכות, ודנחצאר דכל חסרון דמחיצות מהלכות היינו משום חסרון קרקע.

אלא דיג לזון צעיקרא דמילתא, האם באמת מועילות מחיצות להחיר מצוי בכהאי גוונא, והנה לקמן (פו ז) ובסוכה (טז ז) כי אחא רב דימי אמר פעם אחת שכחו ולא הביאו ספר תורה מצעוד יום למחר פרסו קדין על העמודים והביאו ספר תורה וקראו בו, ויעוין ברש"י (לקמן טז) דפירש ו"ל לא הביאו ספר תורה לבית הכנסת, ובחצר אחרת הוה והיו מציאין אותו דרך חצר שאינה מעורבת, ופרסו קדינין על גבי עמודין להיות מחיצה מפסקת אלל מחיצות החצר מצית שהיה ספר תורה מונח בו ועד בית הכנסת וכעין מצוי קטן כדי הילוך בין קדינים למחיצות החצר, ולא היו בני החצר אוסרים שם שלא היה פתח פתוח לו אלא אותו פתח לצדו עכ"ל וכע"ז פירש רש"י בסוכה (טז).

ומבואר מדברי רש"י, דכל דאיכא מחיצה בין פתחי הבתים או החצרות, שוב אינן אוסרין את החצר והמצוי, ולפ"ז שפיר איכא לפרושי הכא כדנחצאר.

אולם יעוין בתשו' הרשב"א מכת"י (סי' כז) ו"ל עוד שאלת, הא דקיימא לן דמחיצה של בני אדם הויה מחיצה, אי דוקא ברשויות דרבנן כחומין כמעשה דנחמיה, והוא הדין בחצר שאינה מעורבת, ותיבנא דלוי וזיקי דרבא, שמא בחצר שאינה מעורבת או מצוי שלא נשתתפו בו, אבל ברשות הרבים לא, תשובה הא דקאמר מר בחצר שאינה מעורבת ומצוי שאינו משותף, לא ידענא מאי מחיצה שייכא בהו, וכי חצר ומצוי חסרין הם מחיצה ואיסור דידהו בהדי בתים משום חסרון מחיצות הוא, הא אינו אלא משום עירוב ושיתוף, ואלו העמדת אותן בכרמלית זה היה יותר ראוי לאמרו לפי מה שנסתפקת בעיקר הענין, שזה גם כן רשות דרבנן, ומכל מקום נראה לי ברור שאפילו ברשות הרבים היא כו' עכ"ל [וע' ז"י (סי' שסב) דהביא מתשובת הרשב"א עיקר הדין דמחיצת בני אדם מועלת אף ברשות הרבים יעו"ז].

הרי דהשאל אכן צידד לאוקמי הנך מעשים במצוי או בחצר שאינה מעורבת, וס"ל דאף בזה מהניא מחיצה, והוא כשיטת רש"י וכנ"ל, אך הרשב"א פליג, דבמצוי וחצר שאינה מעורבת לא מהניא מחיצה כלל, דאכתי דיורי הבתים בחצר ואסרי עלה, ויעוין בריטב"א (לקמן פו ז) דנקט בפשיטות דמעשה דהתם ברשות הרבים הוה, ובמאירי שם הביא בזה ב' פירושים יעו"ז, ויעוין בשפת אמת (לקמן טז) דעמד ע"ד רש"י דמסבירא יתכן דלא מהני מחיצות לסלק דיורי הבתים [והאחרו] הוסיפו לתמוה דהא התם מחיצה תלויה הואי, דנמצא דאף אינה מסלקת הדיורין בפועל כלל].

ולכאור' לדברי הרשב"א שפיר מוכרח מכל הנך מעשים דסוגין דמחיצת בני אדם מהניא אף בעודם מהלכין (וימתן דכן השיב הרשב"א לרא"ש ועפ"ז פסק כן הטור, ויעוין ב' הרשב"א בעבו"ק ש"ג ס"ה או' קסה).

ובעיקר ביאור דעת הנך ראשונים ללא מהניא מחיצת בני אדם בעודם מהלכים, נראה לצאר, דהנה האחרו' דנו האם איכא דין קרקע ברשות היחיד או דילמא הוי היכ"ת בעלמא ללא תיהוי מחיצה תלויה, ובחידושי רבינו חיים הלוי (פי"ד משבת) נקט דהויה פלוגתא הראשונים, ויעו"ז דציאר שיטת הראשונים דאיכא דין קרקע ברשות היחיד ד'מעיקר דין ושם רשות היחיד דבעינן דוקא קרקע למטה, ומשום דיסוד הדין של מקום ארבעה האמור ברשות היחיד שזהו עיקרו של רשות היחיד כל יסוד חלות דינו הוא רק עם קרקע' עכ"ל יעו"ז (וע' משנ"ת בזה במסכת סוכה).

ולכאור' נראה דהנך ראשונים דסברי דמחיצה מהלכת לא הויה מחיצה סברי דרשות היחיד צעיא קרקע, ולהכי סברי דכל דהמחיצות מהלכות ואינן קבועות כלפי קרקע הרשות, לא מהנו לאשוויי רשות היחיד (ואף דיג לצאר דבריהם אף בלא"ה).

והנה הרא"מ שם דחה דבריהם משום 'שהשוליים אינם גורמים היתר ללכת כל המחיצות, כי אם המחיצות שעל ידם נעשה הרשות רשות היחיד' ולכאור' נראה מלשונו דבאמת ס"ל דאין הקרקע גורמת בדין רשות היחיד כלל, אלא המחיצות גרידא.

ומעתה נראה ליישב קושית רבינו יואל מסוגיא דשבת (ק ב) דעושה מקום ארבע וממלא, דהנה התם הא הויה מחיצה תלויה, אלא דקל הוא דהקילו חכמים במים דמהניא מחיצה תלויה.

ונראה לזון בדעת הנך ראשונים, דגדר הך קולא היינו דהקילו בחכמים סגי במחיצות לאשוויי רשות היחיד, ולא בעינן כלל קרקע, ואחר דבין המחיצות נעשה רשות היחיד, ממילא אף המקום שתחתיהן הוי רשות היחיד, וכדמשמע בפרק בכל מערבין (לד ז) רשות היחיד עולה עד לרקיע וכי היכי דסלקא לעיל הכי נמי דנחתא לתחת [ויעוין בעבודת הקודש (ש"ג ס"א או' מט) ובמאירי (שבת ז ב) ובמשנ"ת לעיל (לד ז)].

ומעתה ניחא, דהרי נחצאר דכל מאי דסברי הנך ראשונים דאיכא חסרון דמחיצה מהלכת, היינו במקום דבעינן קרקע, ומשום דליכא קרקע קבועה דאית לה מחיצות, אך הכא דהקילו חכמים דסגי במחיצה תלויה, ולא בעינן כלל קרקע, ממילא לא שייך חסרון דמחיצות מהלכות.

אולם אכתי צריך ליישב הא דהוכיח הרא"ש ממעשה דהנהו זיקי דהוה שדיין בריסתקא דמחוזא, ולכאורה חזינן דמחיצת בני אדם מהניא אף בעודם מהלכין.

ויתכן לזון ליישב, די"ל דהנך ראשונים יפרשו דלא מיירי התם ברשות הרבים (כדפירש רש"י) אלא במצוי, וי"ל דבזה מודו הנך ראשונים דמהני מחיצות מהלכות.

וטעמא דמילתא, דהרי התם לא בעינן לאשוויי לעצם המצוי כרשות היחיד, דבלא"ה איכא מחיצות, אלא דדיורי החצרות אוסרין על המצוי, אך כל דאיכא מחיצה המבדלת ומסלקת את דיורי החצירות, סגי בזה, ולזה לא בעינן קרקע, וממילא ליכא חסרון